

Ольга Гулярська
Olha Huliarska

РИТОРИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

RHETHORICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEGES BASED ON THE COMPETENCE APPROACH

Розкрито сутність професійно зорієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів у педагогічних коледжах як обов'язковий компонент педагогічної майстерності. З'ясовано актуальність риторичної підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу під час навчання в педагогічних коледжах.

Ключові слова: майбутній учитель, риторика, компетентнісний підхід, компетентність, риторична компетентність, риторична компетентність педагога, педагогічний коледж.

Одним із важливих напрямів реформування змісту сучасної освіти в дошкільних, загальноосвітніх і закладах вищої освіти є впровадження компетентнісного підходу, який передбачає формування комунікативної особистості, здатної образно висловлювати свої думки, володіти словом і використовувати власні знання та вміння для досягнення успіху. Відповідно до запитів сучасної освіти та суспільства недостатня увага приділена формуванню риторичних умінь студентів у педагогічних коледжах, що, в результаті, потребує покращення професійної підготовки майбутніх учителів.

Оптимізація професійної підготовки майбутніх педагогів розглядалися в дослідженнях О. Дубасенюк, В. Огнев'юка, В. Паламарчук тощо. У працях О. Антонової, О. Березюк, С. Вітвицької, О. Місечко, О. Савченко та інших учених розкрито окремі аспекти оновлення змісту і технологій професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. У дослідженнях І. Зязюна, А. Капської, О. Семенов та інших розглянуто шляхи вдосконалення професійного мовлення вчителів. Н. Волкова, І. Дроздова, С. Мартиненко, С. Скворцова вивчають аспекти комунікативного розвитку майбутніх учителів. Особливості риторичної підготовки майбутніх педагогів досліджують А. Габідулліна, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, Г. Ключека, Л. Мацько, Г. Сагач та ін. Однак проблема професійно орієнтованого формування риторичної компетентності студентів педагогічного коледжу недостатньо висвітлена в теоретичних працях і практичних розробках дослідників.

Окремі теоретичні аспекти зазначеної проблеми професійної риторичної підготовки в закладах вищої освіти знайшли відображення в дисертаціях учених, зокрема Г. Сагач "Риторика як наука в системі професійної підготовки вчителя" (1993 р.), А. Первушиної "Формування риторичних умінь у майбутніх соціальних педагогів" (2002 р.), Я. Білоусової "Формування риторичної культури студентів гуманітарних факультетів у навчально-виховному процесі" (2004 р.), Є. Тягнирядно "Формування риторичних умінь у майбутніх правників у процесі професійної підготовки" (2008 р.), Н. Калюжки "Формування риторичних умінь у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи" (2011 р.), В. Тарасової "Формування риторичної культури майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів" (2012 р.), Л. Ткаченко "Розвиток риторики як навчального предмета професійного спрямування у системі підготовки майбутніх фахівців" (2017 р.) та ін. Науковці визначили теоретико-методологічні та методичні засади формування риторичних умінь і риторичної культури майбутніх

фахівців у системі професійно-педагогічної освіти інститутів, університетів. Однак питання формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічного коледжу не було предметом спеціального дослідження, відсутні дисертації з цієї проблеми, що визначило її своєчасність.

Мета статті – розглянути професійно орієнтовану риторичну компетентність як обов'язковий компонент педагогічної майстерності на засадах компетентнісного підходу. Володіючи такою компетентністю, майбутній учитель може виявити себе як переконливий мовець і досягти успіху в професійній сфері.

Закони України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, концепція “Нова українська школа”, Базовий компонент дошкільної освіти, який є Державним стандартом дошкільної освіти України, визначають стратегічні напрями вітчизняної освіти, орієнтують навчальні заклади на покращення її якості за всіма рівнями, від дошкільної до вищої, що потребує особливої риторичної підготовки педагога до роботи з дітьми дошкільного віку й учнями. Крім того, державні освітні документи наголошують на розвитку особистості як унікальної та неповторної сутності, формування громадянина як суспільної істоти та формування компетентнісного фахівця. За О. Дубасенюк, формування компетентнісного фахівця – це формування педагога-майстра, що передбачає актуалізацію професійних якостей [5, с. 27].

Формування професійно орієнтованої риторичної компетентності у студента педагогічного коледжу актуальне тому, що дає змогу педагогу вплинути словом на дошкільника чи учня та навчає студента володіти комунікативно-професійною технологією розвивального культуро-відповідного навчання та виховання. Завдяки такому навчально-виховному процесові дошкільник чи учень міг би реалізувати себе в різних комунікативних ситуаціях. Володіння переконливим мовленням має позитивний вплив на особистість і професійно необхідне для педагогів. Серед низки компетентностей, якими має оволодіти педагог, особливого значення набуває риторична компетентність, що дасть змогу йому успішно функціонувати в різних сферах соціально-культурного та суспільно-політичного життя. Тому сьогодні постає необхідність підготовки компетентних, креативних, інноваційно зорієнтованих фахівців, які здатні швидко адаптуватися в полікультурному й педагогічному середовищі, знаходити ефективні способи вирішення різноманітних ситуацій, зумовлених їхньою професійною педагогічною діяльністю.

Майбутній учитель, який володіє риторичною компетентністю, здатний не лише ефективно виражати власні думки, але й спонукати учнів до критичного мислення, творчого діалогу в процесі педагогічного дискурсу. Особливо це важливо й необхідно майбутньому вчителю, який повинен сам володіти ораторським мистецтвом і формувати риторичні вміння у своїх учнів. Формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів є важливою проблемою в удосконаленні їхніх професійних характеристик. Професійно орієнтована риторична компетентність педагога застосовується для розв'язання навчально-виховних завдань, а тому і пов'язана з майстерністю педагогічного впливу словом, ефективністю навчання та виховання за допомогою переконливого мовлення. Не оволодівши риторичними знаннями й вміннями, не навчившись управно володіти словом, не маючи належного рівня риторичної компетентності, неможливо навчати, переконувати інших, висловлювати гарно, доречно власні думки й судження. Риторична компетентність майбутнього вчителя – це основа його професіоналізму.

Із розвитком демократичних процесів в українському суспільстві посилюється роль засобів риторики в різних сферах соціального життя. У контексті таких процесів закономірно відбувається відродження загальної і галузевих риторик (судової, політичної, педагогічної тощо). З огляду на це, професійна освіта має більше уваги приділяти формуванню риторичної

компетентності майбутніх фахівців, особливо тих, професія яких передбачає вміння говорити публічно. Найважливішим і найскладнішим у риторичній практиці є публічне ораторство. Антична риторика виникла як наука про публічну живу промову. Сьогодні з'явилося багато нових мовних засобів та технічних прийомів для покращення впливу словом на аудиторію. Проте й досі головним випробуванням для ораторів залишається жива публічна промова перед великою аудиторією, оскільки вона є багатоаспектною, відповідальною і трудомісткою.

Як зазначають Л. Мацько, О. Мацько, лекційно-пропагандистське красномовство (у нашому розумінні, це педагогічна риторика) має у своєму складі три види виступів (лекцій): а) власне наукові, теоретичні: лекції, наукові доповіді і повідомлення; б) науково-методичні: навчальні лекції; в) науково-популярні: лекція-огляд, лекція-екскурсія, кіно- чи телелекція [9, с. 200]. Дослідники наголосили, що наукові доповіді і повідомлення, наукові лекції містять теоретичні положення з теми якоїсь актуальної проблеми чи питання, докази і факти, ілюстративний матеріал. Зокрема, виклад повинен бути об'єктивним, незалежним від суб'єктивних уподобань доповідача, добре аргументованим.

Ми виходимо з того, що педагогічна риторика – це наука текстотворча, яка вивчає закономірності творення та умови ефективності професійного публічного мовлення педагога.

О. Кучерук педагогічну риторичку визначає як міжгалузеве поняття, що охоплює кілька аспектів: по-перше, наукову теорію про механізми створення, виголошення й самоаналізу педагогом публічного виступу, про ведення ефективного міжособистісного діалогу та відповідну цій теорії навчальну дисципліну; по-друге, мистецтво педагогічного впливу словом, переконанням; по-третє, процес доцільного, переконливого мовлення, побудованого на засадах логосу, етосу, пафосу. Як професійно орієнтована дисципліна в педагогічному виші чи в системі післядипломної педагогічної освіти, педагогічна риторика покликана розкривати засади риторично-педагогічної діяльності й має бути підпорядкована цілям професійної мовленнєвої підготовки педагогів, розвитку в них риторичної компетентності й удосконаленню риторичної культури [12, с. 16].

Ми поділяємо думку Г. Клочек про надзвичайну важливість сьогодні підготовки вчителя як риторичної особистості, бо ж добре відомо, що вчитель, котрий не володіє словом як інструментом навчання та виховання, є фахово неспроможною людиною [6, с. 28].

Трансформаційні процеси в освіті України пов'язані з підвищенням компетентнісної спрямованості навчання. Компетентнісний підхід є стрижневою, базовою ідеєю реформування навчально-виховного процесу в сучасному освітньому середовищі. Сьогодні відбувається активне використання компетентнісного підходу в освіті на всіх рівнях навчання. За своїми базовими характеристиками: універсальність, відкритість, відповідність потребам простору і часу, – компетентнісний підхід, як стверджує О. Часнікова, дає змогу здійснювати навчання людини на всіх рівнях освіти впродовж життя. Реалізація ключових компетентностей у змісті освіти, здійснення відповідного моніторингу якості освіти в європейських країнах відбувається поступово, науково обґрунтовується, супроводжується широким обговоренням фахівців і педагогічної громадськості [17].

А. Лісовський розглядає компетентнісний підхід як історичну закономірність розвитку педагогічної думки, що поєднала в собі багаторічний досвід пошуків і досягнень методичної теорії та шкільної практики [7, с. 14]. На його думку, компетентнісний підхід до вивчення основ наук – це система вимог до знань, умінь, професійної компетентності, яка спрямована на забезпечення високого рівня викладання, що продиктовані всіма вимогами сучасного життя.

Компетентнісний підхід, за О. Пометун, пов'язаний із спрямованістю освітнього процесу на формування і розвиток ключових та предметних компетентностей особистості [13, с. 17]. Н. Бібік тлумачить компетентнісний підхід як переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, аналіз цього результату з погляду затребуваності в суспільстві, забезпечення спроможності випускника (майбутнього вчителя) відповідати новим запитам ринку,

мати належний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого "Я" у професії, у соціальній структурі [1, с. 47].

Г. Селевко вважає, що компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію провідної освітньої парадигми з доміновальною трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору [14, с. 139].

Подібною є думка В. Химинець, яка стверджує, що компетентнісний підхід переміщує акценти із процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в учнів здатності практично діяти і творчо застосовувати здобуті знання й набутий досвід у різних ситуаціях [16].

О. Глузман [2, с. 51] виокремив і узагальнив основні ідеї компетентнісного підходу:

- компетентнісний підхід не є принципово новим для вищої освіти, оскільки вона завжди орієнтувалася на набуття узагальнених способів діяльності;
- компетентність не протиставляється знанням, умінням, навичкам, вона їх вміщує, хоча не є їх простою сумою;
- компетентність охоплює не тільки когнітивну та операціонально-технологічну складники, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову, містить результати навчання, систему ціннісних орієнтацій, тому компетентності формуються не тільки під час навчання, а й під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії тощо.

Отже, компетентнісний підхід відображає інтегральне вираження професіоналізму, який поєднує елементи професійної та загальної культури, досвід педагогічної діяльності та педагогічної творчості, що конкретизуються в певній системі знань, умінь та готовності до професійної діяльності. Компетентнісний підхід стосується усіх навчальних предметів, які викладаються в педагогічних коледжах. Компетентнісний підхід орієнтується на професійну компетентність як якість особистості майбутнього вчителя, яка демонструє рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності.

Суспільство потребує сьогодні творчих, діяльних, обдарованих спеціалістів, здатних до життєвого самовизначення. Тому навчальна діяльність на заняттях покликана не просто дати студентам суму знань, умінь і навичок, а формувати в них компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню. Через це місія освітніх закладів полягає в тому, щоб допомогти кожній молодій людині усвідомити сенс свого життя, визначити свій шлях, оволодіти універсальними константами життєвого світу, що визначають орієнтири в її розвитку.

В основі формування риторичної компетентності педагогів лежать ідеї компетентнісного підходу О. Антонової, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, О. Горошкіної, К. Климової та ін. Науковці під поняттям "компетентнісний підхід" розуміють спрямованість навчально-виховного процесу на формування і розвиток ключових та предметних компетентностей. Цей підхід зорієнтований на формування знань, умінь і навичок, якими повинні оволодіти студенти у закладах вищої освіти.

Державний стандарт базової та повної середньої освіти серед завдань мовно-літературної освіти в педагогічних коледжах передбачає формування національно-свідомої духовно багатой особистості студента та його комунікативної компетентності, а саме здатності студента застосовувати в конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями. Майбутній педагог має володіти теорією та практикою побудови професійно-педагогічного мовлення на засадах істини, добра та краси.

Окрім того, навчання в педагогічних коледжах здійснюється згідно з освітньо-професійною програмою (ОПП), яка є державним нормативним документом, у якому визначається

нормативний зміст навчання, встановлюються вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня “Молодший спеціаліст”. Освітньо-професійна програма передбачає такі цикли підготовки: гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки, що забезпечують певний освітній рівень; професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки, що разом із попередніми циклами забезпечують освітньо-кваліфікаційний рівень “молодший спеціаліст”. Згідно з ОПП, студенти педагогічного коледжу повинні вміти формулювати й обґрунтовувати власну світоглядну позицію; здійснювати професійну діяльність відповідно до світоглядних орієнтацій.

Науковці (Н. Голуб, Л. Горобець, О. Кучерук, Л. Мамчур, В. Нищета, О. Симакова, І. Якобчук, Н. Янц та ін.) вказують на важливість формування риторичної компетентності, аргументуючи це тим, що існує необхідність переконливого мовлення в різних видах суспільного й міжособистісного спілкування, на що й орієнтує риторика; потреба формувати образ мовця (оратора) із внутрішньою готовністю не тільки спілкуватися, а й відповідати за промовлене висловлювання, пропагувати високу суспільну мораль і бути її зразком.

Риторична компетентність – це найвищий рівень комунікативної компетентності. Єдиного тлумачення риторичної компетентності на сьогодні немає. Вчені по-різному тлумачать це поняття. В. Нищета до риторичної компетентності включає сукупність знань про мову, мовлення, спілкування та комунікабельність (ініціативність, здатність до включення в комунікацію) [11, с. 95]. На його думку, “риторична компетентність – це вищий рівень комунікативної компетентності; володіння риторичними знаннями, уміннями й навичками, якостями особистості, що визначають здатність і готовність до ефективного й оптимального спілкування, реалізовані й закріплені в досвіді комунікативної й риторичної діяльності” [10, с. 59].

У деяких працях простежується нечіткість розмежування понять “компетенція” та “компетентність”. О. Симакова розглядає риторичну компетенцію як сукупність взаємопов’язаних якостей особистості, які визначають здатність до ефективного спілкування, а риторичну компетентність – як володіння людиною цими якостями, особистісним ціннісним ставленням до спілкування та досвідом спілкування, спрямованого на здійснення особистісно й соціально-значущої продуктивної діяльності. Науковець розглядає риторичну компетентність як комплекс складників, серед яких стосовно мовної освіти виділяє такі: “сума вмінь і навичок, що забезпечують процес ефективної комунікації”; “ініціативність у спілкуванні, тобто вміння бути комунікативним лідером”. Риторична компетентність – це сукупність знань про мову, мовлення, спілкування та комунікабельність (ініціативність, здатність до включення в комунікацію) [15].

Із погляду соціальної педагогіки, проблему риторичної підготовки фахівця розглядає Н. Янц. Дослідниця теоретично обґрунтовує доцільність виділення риторичної компетентності як складника професійної компетентності соціального педагога, аналізує різні підходи до визначення сутності та структури риторичної компетентності. Науковець стверджує, що риторичні вміння є професійно необхідними для майбутнього соціального педагога, а риторична освіта сприяє розвитку цілої системи особистісних якостей молодій людині (культури мислення, мовлення, поведінки, спілкування, виконавської майстерності, емоційної культури). Риторична компетентність майбутнього соціального педагога – це поєднання теоретичної та практичної готовності фахівця до продукування текстів різного типу відповідно до мети і ситуації публічного мовлення, умілого використання риторичних засобів із метою впливу на адресата в процесі мовної комунікації, риторичного й особистісного самовдосконалення [18].

Л. Горобець зазначає, що комунікативна компетенція є складовою частиною компетентнісного підходу в змісті освіти та впливає на формування інших видів компетенцій. Науковець стверджує, що найвищим рівнем комунікативної компетенції є риторична компетенція. Риторична компетенція – це здатність осмислено створювати, вимовляти та рефлексувати

авторсько-адресний текст мовного жанру згідно з метою та ситуацією публічного мовлення [4, с. 215].

Відповідно до запитів сучасного суспільства й освіти зростаюча особистість має конструктивно й системно мислити, креативно виражати своє ставлення до світу, бути толерантною до думки іншого, готовою до гармонійної мовленнєвої взаємодії. Одна з умов розв'язання цього завдання – наявність в освітніх працівників риторичної компетентності, що є обов'язковим компонентом педагогічної майстерності. Завдяки володінню такою компетентністю педагог може виявити себе як переконливий мовець і досягти успіху в професійній сфері.

За О. Кучерук, риторична компетентність становить інтегративну характеристику мовця і його мовленнєвої поведінки. У структурі риторичної компетентності науковець виділяє кілька компонентів: мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, мовленнєво-поведінковий, мовно-естетичний, морально-ціннісний, рефлексійний тощо, елементами яких є риторичні знання, уміння, досвід, здібності, потреби, наміри, ціннісні орієнтації, емоційне й інтелектуальне ставлення особи до дійсності. Науковець стверджує, що риторично компетентного учня може сформувавши риторично компетентний учитель. Риторична компетентність педагога – це інтегративна суб'єктна властивість, яка характеризується здатністю особи реалізувати свій риторичний потенціал (знання, уміння, досвід, здібності, потреби, наміри, ціннісні орієнтації) на практиці для успішної діяльності в професійно-педагогічній сфері й соціально-культурному житті. Завдання риторично компетентного майбутнього вчителя – створити в процесі риторичної підготовки учнів необхідні й достатні умови для формування в них здатності ефективного мовлення в різних соціокультурних ситуаціях [12, с. 14].

Цілком слушно Л. Мамчур розглядає мовно-риторичну компетентність як педагогічну майстерність учителя і виокремлює такі її складники, як лексико-граматична грамотність і багатство словникового складу; виразність стилістики та правильність вибору стилю й тону мовлення, уміння спілкуватися, управляти своїм мисленням і мовленням; володіння технікою висловлювання (постановка голосу, техніка дихання, тембр, наявність відповідних динамічних відтінків) [8, с. 184].

Н. Голуб у структурі комунікативної компетентності вчителя, окрім мовної, мовленнєвої, лінгвістичної, культурологічної, доречно виокремлює і риторичну компетентність, що забезпечує риторичну діяльність мовної особистості. Науковець вважає, що рівень риторичної компетентності студентів як майбутніх педагогів повинен бути показником професійно-методичної підготовки випускників, а головним компонентом навчання мають стати жанрово-стильові й риторичні вміння [3, с. 9].

Проблему риторичної компетентності майбутніх учителів-словесників у системі професійної освіти розглядає Л. Башманівська. Дослідниця пропонує концептуальну модель риторичної підготовки майбутнього вчителя-словесника, метою якої є формування риторичної компетентності студентів-філологів [12, с. 167]. Мовлення педагога повинно бути зразком для його вихованців і учнів, тому навчаючись у педагогічних коледжах, студенти мають постійно вдосконалювати власне мовлення, риторичні вміння як основу своєї професійної майстерності.

Науковець І. Якобчук розглядає формування риторичної компетентності як технологію з чітко визначеними метою, завданнями, етапами діяльності, методами і прийомами впровадження, серед яких виокремлює й риторичну [19].

Вивчення наукових праць (Н. Голуб, Л. Горобець, О. Кучерук, Л. Мамчур, Л. Мацько В. Нищети, О. Симакової, Н. Янц та ін.), присвячених порушеній проблемі, дає підстави для потрактування риторичної компетентності педагога як інтегрованого утворення, що складається з особистісно-ціннісного, когнітивного й поведінкового компонентів, які в сукупності забезпечують досягнення риторично-педагогічних цілей. Оскільки риторична компетентність педагога має професійне спрямування, вона застосовується насамперед для розв'язання навчально-виховних завдань.

Особливістю риторичної підготовки студентів педагогічних коледжів є те, що риторична підготовка виявляється у викладанні не одного чи двох навчальних предметів, а й інших предметів, передбачених освітньо-професійною програмою (ОПП). Ураховуючи погляди науковців, які досліджують проблему риторичної підготовки фахівців, професійно орієнтовану риторичну компетентність майбутнього вчителя розуміємо як інтегроване утворення, що складається з особистісно-ціннісного, когнітивного й поведінкового компонентів, яке виявляється в процесі педагогічної комунікації з вихованцями чи учнями, батьками і колегами та в сукупності забезпечує досягнення риторично-педагогічних цілей.

Спираючись на наукові праці вітчизняних вчених, ми можемо стверджувати про актуальність розробки теоретичних основ та практичних шляхів формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх учителів. Сьогодні надзвичайно важливо зрозуміти, що педагог має величезні можливості впливати на формування особистості, її світогляду, настроїв, цінностей, політичних переконань та моралі нового підростаючого покоління. Реалізація цих можливостей залежить від рівня сформованості професійно орієнтованої риторичної компетентності вчителя.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004. С. 45-50.
2. Глузман О.В. Базові компетентності : сутність та значення в життєвому успіху особистості // Педагогіка і психологія. 2009. № 2. С. 51-61.
3. Голуб Н.Б. Соціолінгвістичні передумови навчання риторики майбутніх учителів // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. 2009. № 1. С. 92-97. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2009_1_23
4. Горобець Л.Н. Риторическая компетенция учителя: проблемы исследования и практика формирования // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2008. №62. С. 214-218.
5. Дубасенюк О.А., Вознюк О.В. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 114 с.
6. Ключек Г.Д. Мистецтво сторітелінгу в сучасній педагогічній риторичній // Дивослово. щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. 2015. № 9. С. 28-30.
7. Лісовський А.М. Формування літературно-естетичної компетентності учнів у процесі вивчення літератури // Методичний пошук. Житомир : Вид-во : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. № 12. С. 14-23.
8. Мамчур Л.І. Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. Випуск 8. Частина 2. 366 с.
9. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика : навч. посіб. К. : Вища шк., 2006. 311 с.
10. Ницета В.А. Концептуальні параметри дослідно-експериментального навчання української мови в основній школі: риторичний аспект // Актуальні проблеми формування риторичної особистості вчителя в україномовному просторі: збірник наукових праць (за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 23 квітня 2015 р.); / За ред. проф. К.Я. Климової. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 58-70.

11. Нищета В.А. Риторична компетентність учнів загальноосвітніх шкіл як педагогічна проблема // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки): [частина II]. Листопад, 2010. № 22 (209). С. 93-98.
12. Педагогічна риторика : історія, теорія, практика : монографія / [О.А. Кучерук, Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна, С.О. Караман та ін.] ; за ред. О.А. Кучерук. Київ : КНТ, 2016. 258 с.
13. Пометун О.І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О.І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [б-ка з освітньої політики]; під заг. ред. О.В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004. С. 16-25.
14. Селевко Г.К. Компетентности и их классификация // Народное образование. 2004. № 4. С. 138-143.
15. Симакова Е.С. Риторическая компетентность специалиста в системе профессиональной подготовки [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.vshu.ru/files/letters237/simakova.doc>.
16. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя // Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>.
17. Часнікова О.В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>
18. Янц Н.Д. Риторична компетентність як складова професійної компетентності соціального педагога // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія. 2014. Вип. 33. С. 174-182. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2014_33_22
19. Якобчук І.І. Формування риторичної компетентності учнів у контексті мовно-літературної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: navigator.rv.ua/index.php?option=com_content&view...

The article reveals the essence of the professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges as a compulsory component of pedagogical skills. The formation of the professionally oriented rhetorical student's competence at the pedagogical college is relevant, since it gives the teacher possibility to influence a preschooler or a student with a word and teaches the student to have a communicative and professional technology of developmental education and upbringing. That is why, today there is a need to prepare competent, creative, innovatively oriented specialists who are able to adapt quickly in the multicultural and pedagogical environment and to find effective ways to solve various situations caused by their professional pedagogical activities.

The urgency of the rhetorical training of future teachers based on the competence approach while studying in pedagogical colleges is determined. One of the important directions in reforming the content of modern education in preschool, general education and higher education institutions is the implementation of a competence approach that involves the formation of a communicative person who is able to express his or her thoughts figuratively, have a word and use his or her own knowledge and ability to succeed in the future.

It is justified that the future teacher, who has the rhetorical competence, is able not only to express his thoughts effectively but also to encourage students to critical thinking, creative dialogue in the process of pedagogical discourse. The formation of the professionally oriented rhetorical competence of future teachers is an important problem in improving their professional characteristics. The professionally oriented rhetorical competence of the teacher is used for solving educational tasks and, therefore, it is connected with the skill of pedagogical influence with the word, efficiency of education and upbringing with the help of convincing speech. The rhetorical competence of the future teacher is the basis of his or her professionalism.

The concepts of the rhetorical competence of the teacher and the professionally oriented rhetorical competence of the future teacher are defined. The necessity of theoretical bases and practical ways of formation of the rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges is substantiated.

Key words: *future teacher, rhetoric, competence approach, a competence, rhetorical competence, rhetorical competence of the teacher, pedagogical college.*

УДК 796/799

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–1.42-46

Ліна Голуб, Євгенія Шаповал
Lina Holub, Evheniia Sharoval

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДИНАМІЧНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

METHODOLOGY OF FORMING PROFESSIONAL DYNAMISM AND ITS VALUE IN THE PROCESS OF FORMATION OF PHYSICAL CULTURE TEACHER'S TRAINING

Автори статті досліджують проблему розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури на основі формування їхньої професійної мобільності. У статті проаналізовано сучасний стан педагогічної підготовки фахівця, її зміст і методичне забезпечення; розглянуто специфіку професійної діяльності вчителя фізичної культури; обґрунтовано методологічні основи та виявлено ступінь розробленості проблеми; вивчено вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів до спортивно-педагогічної діяльності в навчально-виховному процесі.

Узагальнення наукових поглядів учених увиразнює те, що сучасному фахівцеві доводиться вирішувати завдання, які не мали аналогів у минулому, що вимагає сформованості в нього аналітичних, інформаційних, рефлексивних, перцептивних, комунікативних та інших умінь. З огляду на це, окреслено актуальність підготовки компетентного фахівця, який володіє основами професійної динамічності.

Ключові слова: *професійні компетентності; педагогічна технологія; вчитель фізичної культури; динамічність; педагогічні умови; технологічність процесу.*

Мінливість технологій професійної діяльності, службових функцій, зростання потоків інформації і необхідність із ними працювати, розширення творчого змісту праці, швидке старіння “освітнього капіталу” висувують принципово нові вимоги до кваліфікації фахівців, їх моральної зрілості, загальнокультурного та інтелектуального рівнів.

Тому сьогодні вища освіта повинна не лише забезпечувати фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття майбутніми фахівцями освітньо-кваліфікаційного рівнів відповідно до їх інтересів та здібностей, удосконалення професійної підготовки та підвищення їх кваліфікації, а й покликана формувати у випускників вишів низку непрофесійних компонентів процесуально-діяльнісного характеру, зокрема формування вмінь цілісного сприйняття навколишнього світу та відчуття єдності з ним; цілісного сприйняття процесу і результату діяльності; оволодіння технологіями прийняття оптимальних рішень, вміння адаптуватися до різних змін, прогнозувати хід ситуації, яка може виникнути в результаті професійної діяльності; вміння попереджати їх негативні наслідки, оволодіння найважливішими загальнометодологічними принципами організації професійної діяльності та формування у випускників вишів толерантності в судженнях та своїй діяльності. Тобто